

RAZVOJ VETERINARSKOG ŠKOLSTVA U SVIJETU S POSEBNIM OSVRTOM NA PRILIKE U HRVATSKOJ

THE DEVELOPOMENT OF SCHOOLS OF VETERINARY MEDICINE IN THE WORLD AND CROATIA

Vesna Vučevac Bajt¹

SUMMARY

Veterinary science has an exceptionally rich tradition, although its scientific beginnings date from as late as the second half of the 18th century, when the first schools of veterinary medicine were established. The first school of veterinary medicine was established in 1762 in Lyon, France, in the most developed European country with the new bourgeois society. Following this example schools of veterinary medicine were being established in other European countries as well. At that time human medicine had already been well developed, and therefore the medical aspect always prevailed in the study of veterinary medicine. Due to the existence of numerous zoonoses it was common that medical authorities managed both medical and veterinary service.

Attempts to establish the first school of veterinary medicine in Croatia started in Zadar in 1806 with the arrival of the French in Dalmatia, who founded a number of lower and higher education schools. However, not until 1891 was veterinary medicine separated from human medicine. This process took no less than a century, that is, until the first High School of Veterinary Medicine was established on 31 August 1919. At first the school was under the influence of its Viennese counterpart, but Russian veterinary science took over after WW2. Since the Croatian independence, the most important year was 2001, when Croatia signed the Declaration of Bologna, pledging thus to carry out high-education reform after the EU countries.

Key words: History of veterinary medicine, 19th and 20th century, schools of veterinary medicine, Croatia

¹ Prof. dr. sc. Vesna Vučevac Bajt. Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Katedra za povijest veterinarstva. Heinzlova 55. 10000 Zagreb

VETERINARSKO ŠKOLSTVO U SVIJETU

Veterinarstvo se kao profesija prvi put javlja u kulturama starog vijeka, dakle u vrijeme kada su životinje domesticirane, a stočarstvo postalo važna privredna grana. Prema sačuvanim izvorima, najstarije ustanove u kojima su se obučavali mladi ljudi za veterinarski poziv bile su u hramovima najvećih egipatskih gradova 4000 g. pr. Kr. [1]. Te su ustanove imale više karakter obrta nego škola. Prve veterinarske škole osnivaju se, međutim, puno kasnije, odnosno tek u XVIII. stoljeću [2]. Najznačajniju je ulogu u tom smislu imala Francuska, kao najrazvijenija europska zemlja u kojoj se u novonastalom građanskom društvu snažno razvijala industrija koja je uvjetovala, prvi put u povijesti, velik uvoz stoke iz drugih europskih i prekontinentalnih zemalja. Kao posljedica takva miješanja stoke nastaje nezapamćeno širenje epizootija, među kojima je bilo i smrtonosnih zoonoza. Kako su do tog vremena stoku liječili u najvećoj mjeri laici i nadriveterinari, nametnula se potreba za stvaranjem školovanih veterinara, odnosno za osnivanjem veterinarskih škola koje bi obrazovale stručan veterinarski kadar koji bi se mogao suprotstaviti novonastalim problemima.

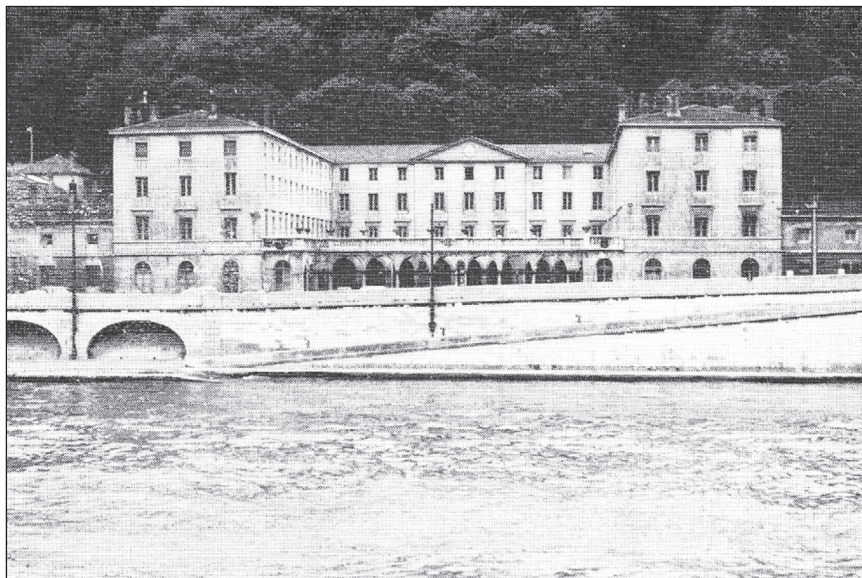
Slika 1. Claude Bourgelat (1712.–1779.), osnivač prve veterinarske škole u Lyonu 1762.

Figure 1 Claude Bourgelat (1712- 1779), the founder of the first school of veterinary medicine in Lyon in 1762

Zbog velikih pomora stoke uzrokovanih pojavom raznih epizootija i zoonoza, pitanje osnivanja veterinarskih škola postalo je kategorički imperativ. U tome je prvi uspio francuski plemić Claude Bourgelat (1712.–1779.) [1], koji je bio pravnik, ali je u Lyonu vodio akademiju jahačke umjetnosti. Teške bolesti njegovih konja, kao i utjecaj nekih liječnika naveli su ga da sam proučava medicinsku literaturu, a potom i da osnuje prvu veterinarsku školu u svijetu. Prva veterinarska škola osnovana u Lyonu 1762. bila je daleko ispod tadašnjih fakulteta [2]. Trajala je dvije godine, a pohađali su je učenici iz različitih sredina i s različitom naobrazbom.

Karakteristično je da se je u školu upisalo već prve godine dosta stranaca koji su nakon završetka naobrazbe vrlo brzo osnivali po francuskom uzoru veterinarske škole u svojim zemljama, no tijekom vremena te se škole sve više međusobno razlikuju kako po nastavnom programu tako i po trajanju režima studija. Za vrijeme Napoleonovih ratova francuska se škola produžuje na tri godine, a uskoro se i u europskim zemljama veterinarske škole produžuju na četiri, pet pa i šest godina. Uz to svaka zemlja u svoje veterinarsko školstvo unosi nešto od svoga školskog sustava. Postupno se za upis od kandidata tražila sve veća školska naobrazba, da bi konačno giessenska škola godine 1830. kao uvjet za upis postavila klasičnu srednju školu sa završenim ispitom zrelosti [1]. Tako se veterinarski studij postupno izjednačuje s ostalim visokim školama i fakultetima. U tom smislu značajan je bio i akt veterinarske škole u Giessenu koja je godine 1830. prva podijelila naslov doktora veterinarske medicine [3].

Kako je humana medicina za vrijeme osnivanja veterinarskih škola već bila dobro razvijena, izvršila je značajan utjecaj na razvoj veterinarskog školstva. Stoga u europskim zemljama gotovo u pravilu profesori na veterinarskim školama imaju prethodno završen medicinski fakultet. Takvo stanje pridonijelo je tome da je u veterinarskom studiju prevla-

Slika 2. Veterinarska škola u Lyonu

Figure 2 School of Veterinary Medicine in Lyon

davala medicinska strana, a zbog mnogobrojnih zoonoza sanitet je dugo vremena upravljao cjelokupnom veterinarskom službom. S vremenom veterinarski su se fakulteti počeli međusobno razlikovati po trajanju i režimu studija. Postupno se napušta sustav pojedinačnog polaganja ispita u slobodnim rokovima, a uvodi se strog sustav godišnjih ispita. Pritom svaka zemlja unosi u veterinarsko školstvo nešto karakteristično od svoga školskog sustava.

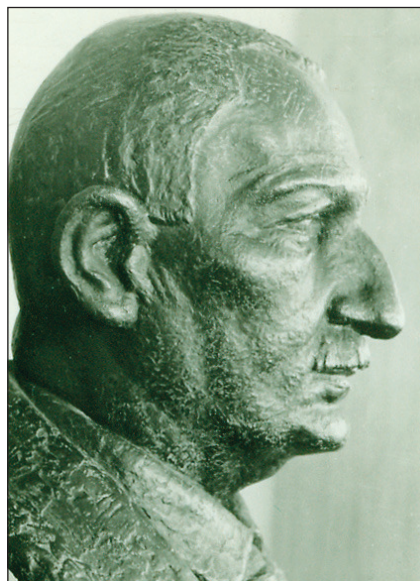
Nastale su i znatne razlike u pogledu broja škola u pojedinim zemljama, što je često ovisilo o broju nacionalnosti u određenoj zemlji ili o broju samostalnih pokrajina, a napose o razvoju industrije i o napretku stočarstva.

VETERINARSKO ŠKOLSTVO U HRVATSKOJ

Govoreći o razvoju veterinarskog školstva u Hrvatskoj, možemo konstatirati da prvi pokušaji osnivanja veterinarske škole u Hrvatskoj potječu iz godine 1806. kada su se nakon dolaska Francuza u Dalmaciju osnivale niže i više škole, pa je tako zabilježen i pokušaj osnivanja veterinarske škole u Zadru [4]. Iako je epizootična situacija u Hrvatskoj u XVIII. i XIX. stoljeću [5] bila vrlo slična onoj u ostalim europskim zemljama, prva veterinarska škola osnovana je ipak puno kasnije, čak i od veterinarskih škola u drugim europskim zemljama. Veterinarstvo je bilo usko povezano s humanom medicinom, a liječnici su bili dužni liječiti bolesne životinje i suzbijati stočne zarazne bolesti kod životinja, koje su bile iznimno raširene i nanosile su goleme štete u gospodarstvu. Veterinarstvo se u Hrvatskoj odvaja od zdravstva i oblikuje u samostalnu službu tek 1891. godine [5]. Otvaranjem veterinarskih škola u europskim zemljama, započeo je razvoj veterinarstva na znanstvenim osnovama, što je pozitivno utjecalo na suzbijanje stočnih zaraza u Hrvatskoj.

Veterinarska škola u Hrvatskoj osnovana je tek početkom XX. stoljeća, što je bilo prilično kasno u odnosu na ostale europske zemlje. To može prilično zbunjivati jer je epizootična situacija u Hrvatskoj bila gotovo ista kao i u zemljama u njezinu okruženju. Međutim, razlog tako kasnog osnivanja Veterinarske visoke škole bio je primarno političke prirode. Naime, borba za osnivanje veterinarske škole u Hrvatskoj trajala je od 1806. do 1919. godine [3]. Sve zahtjeve za osnivanjem veterinarskog učilišta koje su slali Hrvatski sabor, Gospodarsko društva, Hrvatsko-slavonsko veterinarsko društvo i drugi, austrougarska je vlast odbila.

Veterinarska škola u Beču, osnovana 1768., imala je optimalne uvjete za razvoj, napredak i stvaranje ugleda jedne od najboljih veterinarskih škola u Europi. Stoga je u to vrijeme većina studenata iz Hrvatske, zainteresiranih za taj studij, pohađala Veterinarsku visoku školu u Beču. Kada su je, međutim, morali 1918. [6] zbog političkih razloga napustiti, jer su kao svi studenti Slaveni bili isključeni sa studija, bilo je nužno otvoriti vlastitu veterinarsku školu u Hrvatskoj. Prvu akciju u tom smislu pokreće Upravni odbor Hrvatskoslavenskoga veterinarskog društva na čelu s Eugenom Podaubskim koji je zatražio od Narodnog vijeća otvaranje veterinarskog učilišta u Zagrebu. Istovremeno je Stjepan Plasaj izradio "Nacrt zakon-

Slika 3. Eugen Podaubsky (1869.–1935.), osnivač Veterinarske škole u Zagrebu, 1919.

Figure 3 Eugen Podaubsky (1869-1935), the founder of the School of Veterinary Medicine in Zagreb in 1919

Slika 4. Veterinarska škola u Savskoj cesti u Zagrebu

Figure 4 School of Veterinary Medicine in Zagreb at Savska cesta

Slika 5. Veterinarski fakultet u Heinzlovoj ulici u Zagrebu

Figure 5 School of Veterinary Medicine in Zagreb at Heinzlova ulica

ske osnove za ustrojenje Veterinarske visoke škole u državi SHS”. Dakle, tek nakon propasti Austro-Ugarske Monarhije, regent Aleksandar je na osnovi “Nacrta” donio Uredbu kojom se osniva, do kasnijeg uređenja ustavnim putem, 31. kolovoza 1919. Veterinarska visoka škola u Zagrebu [6]. Nastavu na prvoj godini studija na novoosnovanoj Veterinarskoj školi izvodili su profesori Medicinskog, Gospodarsko-šumarskog i Prirodoslovno-matematičkog fakulteta. Imenovani profesori za stručne predmete usavršili su se u nastavnom i znanstvenom smislu na bečkom fakultetu, tako da se može zaključiti da je Veterinarska visoka škola odnosno Veterinarski fakultet u Zagrebu u cijelosti bio organiziran prema Veterinarskoj visokoj školi u Beču. Bliska povezanost između tih dvaju fakulteta postojala je čitavih dvadeset godina. Tridesetih godina prošlog stoljeća neki su mlađi nastavnici počeli odlaziti i na specijalizaciju u skandinavske zemlje, a zbog poznatih mađarskih profesora i u Budimpeštu. Tako je s vremenom oslabio utjecaj austrijske veterinarske škole, a ojačao utjecaj njemačkih i skandinavskih škola. Nakon Prvoga svjetskog rata Veterinarski fakultet u Zagrebu, skoro deset godina prije ostalih veterinarskih škola u Europi, uvodi patološku anatomiju i patološku fiziologiju. Počinje odvajanje od

bečkih klišeja, a provodi se i reforma u parazitološkoj nastavi, pa tako nastaje predmet “parazitologija i invazione bolesti”. Četrdesetih godina prošlog stoljeća došlo je do važne reforme na području zaraznih bolesti domaćih životinja, a razvojem veterinarske imunologije velik broj zaraznih bolesti rješavao se cijepljenjem tako da su štete od svih zaraznih bolesti bile svedene na minimum. Osnovane su i interna klinika i klinika za porođiljstvo i umjetno osjemenjivanje. U razdoblju nakon Drugoga svjetskog rata najveći utjecaj na razvoj veterinarskog školstva imalo je rusko veterinarsko školstvo prema kojemu je uvedena patološka fiziologija kao osnovni pretklinički predmet, veterinarska je higijena postupno izdvojena iz mikrobiologije i stočarstva, a formirana je i zoohigijena. Iz medicinske i bujatričke klinike izdvojene su invazione bolesti i spojene s nekadašnjom parazitologijom u jedan predmet – parazitologiju i nametničke bolesti. Osnovana je i klinika za zarazne bolesti i interna klinika. Iz ruskoga veterinarskog školstva preuzete su i discipline sociologija i politička ekonomija.

U želji da rezimiramo ovaj kratki pregled razvoja veterinarskog školstva, moramo spomenuti kako je neosporno da je Veterinarska visoka škola u Beču imala najveći utjecaj na razvoj veterinarskog školstva i organizaciju Veterinarskog fakulteta u Zagrebu u njegovu građanskom razdoblju. Za vrijeme socijalističkoga društvenog uređenja, odnosno nakon Drugoga svjetskog rata, na reorganizaciju veterinarskog školstva presudnu ulogu imalo je rusko veterinarstvo. A za razdoblje nakon osamostaljenja Republike Hrvatske, odnosno nakon 1990. godine, najznačajniji je akt potpisivanje Bolonjske deklaracije kojom se Hrvatska 2001. obvezala na reformu visokog školstva po uzoru na zemlje u Europskoj uniji. [7]. U tom smislu izrađen je nov nastavni plan i program koji je dobio pristupnicu Sveučilišta u Zagrebu i po kojem će se nastava izvoditi od školske godine 2005./06.

LITERATURA

1. Vučevac V, Rapić S. Razvoj i stanje veterinarskog visokog školstva u građanskim zemljama Europe. *Vet Arhiv* 1974; 44:147-53.
2. Vučevac Bajt V. Povijest veterinarstva. Zagreb: Veterinarski fakultet, 1993.
3. Vučevac V. Povijest stjecanja doktorata na Veterinarskog visokoj školi odnosno Veterinarskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. *Vet arhiv* 1975; 45, 147-57.